

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO**

**BỘ Y TẾ**

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y HÀ NỘI**

**Lê Thu Hòa**

**NGHIÊN CỨU THỰC TRẠNG DẠY-HỌC MÔN  
ĐẠO ĐỨC Y HỌC TRONG ĐÀO TẠO BÁC SĨ  
TẠI CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y VÀ ĐÁNH GIÁ  
KẾT QUẢ CAN THIỆP THỬ NGHIỆM**

**LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC**

**Hà Nội-2013**

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO**

**BỘ Y TẾ**

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y HÀ NỘI**

**Lê Thu Hòa**

**NGHIÊN CỨU THỰC TRẠNG DẠY-HỌC  
MÔN ĐẠO ĐỨC Y HỌC TRONG ĐÀO TẠO BÁC SĨ  
TẠI CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y VÀ ĐÁNH GIÁ  
KẾT QUẢ CAN THIỆP THỬ NGHIỆM**

Chuyên ngành

Vệ sinh xã hội học và tổ chức y tế

Mã số

62.72.73.15

**LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC**

**NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC**

**1. PGS.TS. Nguyễn Đức Hình**

**2. PGS.TS. Lê Thị Tài**

**Hà Nội-2013**

## LỜI CẢM ƠN

*Tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới các thầy hướng dẫn khoa học của tôi trong luận án này:*

- PGS.TS. Nguyễn Đức Hình, Hiệu trưởng trường Đại học Y Hà Nội
- PGS.TS. Lê Thị Tài, Phó trưởng bộ môn Giáo dục sức khỏe, Viện đào tạo Y học dự phòng và Y tế công cộng, trường Đại học Y Hà Nội.

*Tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới GS.TS. Phạm Thị Minh Đức, nguyên Trưởng bộ môn Giáo dục y học, trường Đại học Y Hà Nội. Cô đã hết lòng giúp đỡ và dìu dắt tôi từ lúc ban đầu cho tới ngày hôm nay.*

*Tôi xin được gửi lời cảm ơn trân trọng đến TS. Nguyễn Thị Bạch Yến – Điều phối Dự án; PGS.TS. Nguyễn Văn Hiến-Trưởng nhóm Dự án trường Đại học Y Hà Nội và Ban Điều phối Dự án “Xây dựng các đơn vị đào tạo và tư vấn trong tám trường Đại học Y phục vụ cho công tác đào tạo nguồn nhân lực, góp phần phát triển ngành y tế Việt Nam”. Dự án đã hỗ trợ học bổng và kinh phí giúp tôi hoàn thành khóa học nghiên cứu sinh và thực hiện đề tài nghiên cứu này.*

*Tôi xin được gửi lời cảm ơn đến PGS.TS. Nguyễn Minh Sơn-Điều phối Dự án; TS. Lê Minh Giang trong Dự án “Xây dựng năng lực nghiên cứu khoa học xã hội phòng chống HIV/AIDS” đã hỗ trợ một phần kinh phí giúp tôi thực hiện đề tài nghiên cứu này.*

*Tôi xin được cảm ơn:*

- Các thầy, cô là Trưởng nhóm Dự án, Điều phối viên Đơn vị Đào tạo và Tư vấn Giáo dục y học tại các trường ĐHY Hà Nội, ĐHY Hải Phòng, ĐHY Thái Nguyên, ĐHY Thái Bình, ĐHY Huế, Khoa Y-ĐH Tây Nguyên, Khoa Y-ĐHYD Thành phố Hồ Chí Minh, ĐHYD Cần Thơ đã nhiệt tình giúp đỡ tôi tổ chức nghiên cứu tại các trường
- Ban Giám Hiệu trường ĐHY Hà Nội và ĐHY Thái Nguyên đã tạo điều kiện thuận lợi giúp tôi hoàn thành nghiên cứu
- GS. Merrilyn Walton, Khoa Y tế công cộng, Đại học Y, Đại học Sydney và Tổ chức Học Mãi, đã có nhiều góp ý cho tôi trong thời gian hoàn thành luận án

- Giảng viên và cán bộ các bộ môn Giáo dục y học và Kỹ năng tiên lâm sàng, Lý luận chính trị, Y xã hội học, Y đức và Y xã hội học trường Đại học Y Hà Nội và Đại học Y Thái Nguyên đã nhiệt tình giúp đỡ và tham gia vào nhóm nghiên cứu
- Giảng viên và sinh viên tại các trường Đại học Y đã tham gia vào nghiên cứu cùng chúng tôi.

*Tôi xin được bày tỏ sự tri ân tới các thầy, cô tại Trường Đại học Y Hà Nội; các bạn bè và đồng nghiệp đã luôn động viên và hỗ trợ tôi trong những năm tháng qua.*

*Con luôn ghi nhớ và biết ơn Gia đình đã yêu thương, chăm sóc và động viên con trong suốt cuộc đời.*

*Hà Nội, tháng 1 năm 2013*

*Lê Thu Hòa*

## LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận án này là công trình nghiên cứu khoa học của riêng tôi. Tất cả số liệu và kết quả thu thập được trong nghiên cứu này là trung thực, và chưa được công bố bởi bất kỳ ai.

*Hà Nội, tháng 1 năm 2013*

Người cam đoan

Lê Thu Hòa

## MỤC LỤC

Trang

<b>Lời cảm ơn</b>	
<b>Lời cam đoan</b>	
<b>Mục lục</b>	
<b>Danh mục các chữ viết tắt trong luận án</b>	
<b>Danh mục các bảng và biểu đồ</b>	
<b>ĐẶT VẤN ĐỀ .....</b>	<b>1</b>
<b>CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN .....</b>	<b>3</b>
<b>1.1. Khái quát lịch sử phát triển của đạo đức y học .....</b>	<b>3</b>
1.1.1. Định nghĩa đạo đức và đạo đức y học .....	3
1.1.2. Các yếu tố chi phối đạo đức và đạo đức y học.....	4
1.1.3. Một số mốc thời gian quan trọng trong lịch sử phát triển của đạo đức y học .....	6
<b>1.2. Bốn nguyên lý cơ bản của đạo đức y học .....</b>	<b>13</b>
1.2.1. Tôn trọng quyền tự chủ .....	14
1.2.2. Lòng nhân ái .....	14
1.2.3. Không làm việc có hại .....	15
<b>1.2.4. Công bằng .....</b>	<b>16</b>
<b>1.3. Đạo đức y học trong đào tạo y khoa .....</b>	<b>17</b>
1.3.1. Khuyến nghị dạy-học đạo đức y học của các tổ chức quốc tế và một số quốc gia .....	17
1.3.2. Đào tạo ĐĐYH tại các nước trên thế giới và Việt Nam ...	21
1.3.3. Kết quả nghiên cứu về dạy-học đạo đức y học tại các nước trên thế giới và Việt Nam .....	39
<b>CHƯƠNG 2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU ...</b>	<b>44</b>

<b>2.1. Đối tượng và thời gian nghiên cứu .....</b>	<b>44</b>
<b>2.2. Phương pháp nghiên cứu.....</b>	<b>44</b>
2.2.1. Thiết kế nghiên cứu .....	44
2.2.2. Cỡ mẫu .....	44
2.2.3. Chọn mẫu .....	46
<b>2.3. Nội dung và các biến số nghiên cứu .....</b>	<b>48</b>
2.3.1. Mục tiêu 1. Nghiên cứu thực trạng dạy-học đạo đức y học trong đào tạo bác sĩ tại tám trường Đại học Y năm học 2009-2010.....	48
2.3.2. Mục tiêu 2. Đề xuất chương trình, tài liệu, phương pháp dạy-học, phương pháp lượng giá môn Đạo đức y học .....	49
2.3.3. Mục tiêu 3. Đánh giá kết quả can thiệp thử nghiệm tại hai trường Đại học Y Hà Nội và Đại học Y Thái Nguyên .....	49
<b>2.4. Kỹ thuật và công cụ thu thập số liệu .....</b>	<b>50</b>
2.4.1. Kỹ thuật và công cụ thu thập số liệu cho nghiên cứu mô tả thực trạng .....	50
2.4.2. Phương pháp sử dụng cho đề xuất giải pháp can thiệp ....	51
2.4.3. Kỹ thuật, công cụ thu thập số liệu cho nghiên cứu can thiệp thử nghiệm .....	51
<b>2.5. Các bước thực hiện nghiên cứu .....</b>	<b>52</b>
<b>2.6. Sai số và khống chế sai số .....</b>	<b>55</b>
<b>2.7. Xử lý và phân tích số liệu .....</b>	<b>56</b>
<b>2.8. Đạo đức trong nghiên cứu .....</b>	<b>56</b>
<b>2.9. Sơ đồ nghiên cứu .....</b>	<b>57</b>
<b>CHƯƠNG 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU .....</b>	<b>59</b>
<b>3.1. Thực trạng dạy-học đạo đức y học trong đào tạo bác sĩ tại</b>	

<b>tám trường Đại học Y năm học 2009-2010.....</b>	<b>59</b>
3.1.1. Thông tin chung về đối tượng nghiên cứu .....	59
3.1.2. Hiểu biết của sinh viên và nguồn thông tin về Đạo đức y học .....	60
3.1.3. Chương trình, tài liệu, phương pháp dạy-học và phương pháp lượng giá môn Đạo đức y học tại tám trường Đại học Y .....	61
3.1.4. Mong muốn của sinh viên và giảng viên về dạy-học Đạo đức y học .....	66
<b>3.2. Chương trình, tài liệu, phương pháp dạy-học, phương pháp lượng giá môn Đạo đức y học .....</b>	<b>72</b>
3.2.1. Chương trình và tài liệu môn Đạo đức y học .....	72
3.2.2. Phương pháp dạy-học môn Đạo đức y học .....	74
3.2.3. Phương pháp lượng giá môn Đạo đức y học .....	75
<b>3.3. Kết quả can thiệp thử nghiệm tại hai trường Đại học Y Hà Nội và Đại học Y Thái Nguyên .....</b>	<b>75</b>
3.3.1. Thông tin chung về đối tượng nghiên cứu .....	75
3.3.2. Hiểu biết của sinh viên và nguồn thông tin về Đạo đức y học .....	76
3.3.3. Chương trình và nội dung dạy-học môn Đạo đức y học .....	76
3.3.4. Phương pháp dạy-học .....	84
3.3.5. Phương pháp lượng giá .....	91
<b>CHƯƠNG 4. BÀN LUẬN .....</b>	<b>96</b>
<b>4.1. Thực trạng dạy-học đạo đức y học trong đào tạo bác sĩ tại tám trường Đại học Y năm học 2009-2010 .....</b>	<b>96</b>
4.1.1. Thông tin chung về đối tượng nghiên cứu .....	96



4.1.2. Hiểu biết của sinh viên và nguồn thông tin về Đạo đức y học .....	96
4.1.3. Chương trình, tài liệu, phương pháp dạy-học và phương pháp lượng giá môn Đạo đức y học tại tám trường Đại học Y ...	99
4.1.4. Mong muốn của sinh viên và giảng viên về dạy-học Đạo đức y học .....	103
<b>4.2. Chương trình, tài liệu, phương pháp dạy-học, phương pháp lượng giá môn Đạo đức y học .....</b>	<b>107</b>
4.2.1. Chương trình và tài liệu môn Đạo đức y học .....	108
4.2.2. Phương pháp dạy-học môn Đạo đức y học .....	110
4.2.3. Phương pháp lượng giá môn Đạo đức y học .....	110
<b>4.3. Kết quả can thiệp thử nghiệm tại hai trường Đại học Y Hà Nội và Đại học Y Thái Nguyên .....</b>	<b>110</b>
4.3.1. Thông tin chung về đối tượng nghiên cứu .....	110
4.3.2. Hiểu biết của sinh viên và nguồn thông tin về đạo đức y học .....	111
4.3.3. Chương trình và nội dung dạy-học môn Đạo đức y học ....	112
4.3.4. Phương pháp dạy-học .....	124
4.3.5. Phương pháp lượng giá.....	133
<b>4.4. Một số hạn chế của nghiên cứu .....</b>	<b>138</b>
<b>KẾT LUẬN .....</b>	<b>139</b>
<b>KHUYẾN NGHỊ .....</b>	<b>141</b>
<b>DANH MỤC CÔNG TRÌNH LIÊN QUAN VỚI ĐỀ TÀI .....</b>	<b>142</b>
<b>TÀI LIỆU THAM KHẢO .....</b>	<b>143</b>
<b>PHỤ LỤC .....</b>	<b>154</b>

**DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT TRONG LUẬN ÁN**

ĐH .....	đại học
ĐHY .....	Đại học Y
ĐHYD .....	Đại học Y Dược
HN .....	Đại học Y Hà Nội
ThN .....	Đại học Y Thái Nguyên
ĐĐYH .....	Đạo đức y học
KAS .....	Kiến thức – Thái độ - Kỹ năng
TLN .....	thảo luận nhóm
CT .....	can thiệp
Tp HCM .....	thành phố Hồ Chí Minh
XH .....	xã hội
CD .....	cộng đồng